

## **Czarniecki Stefan,**

ur. 1599, zm. 16 II 1665, Sokołówka k. Lwowa, kasztelan kijowski, wojewoda kijowski i hetman polny koronny.

### **Kalendarium**

1599 urodził się w Czarncy

1648–55 brał udział w walkach z Chmielnickim

1655 został kasztelanem kijowskim

1655–57 organizował partyzantkę przeciw Szwedom

1657 został wojewodą ruskim

1658–59 walczył w Danii

1660 pokonał Rosjan pod Połonką

1664 został wojewodą kijowskim

1665 został hetmanem polnym koronnym

16 II 1665 zmarł w Sokołówce k. Lwowa

Urodził się 1599. Pochodził ze średniozamożnej szlachty. Karierę wojskową rozpoczął podczas kampanii chocimskiej 1621 przeciw Turcji, następnie walczył w kampanii pruskiej 1626–29 ze Szwecją, wojnie smoleńskiej 1633–34 z Rosją, przeciw powstaniu kozackiemu 1637–38 oraz Tatarom (Ochmatów 1644). W dobie walk z powstaniem B. Chmielnickiego 1648 należał do ścisłego sztabu hetmana M. Potockiego; nad Żółtymi Wodami dostał się do niewoli tatarskiej, później do kozackiej, w której przebywał do ugody zborowskiej 1649. Następnie brał udział w walkach na Ukrainie z Kozakami i Tatarami, m.in. pod [Beresteczkiem](#) i Białą Cerkwią (1651) oraz Batohem (1652). Od 1652 był porucznikiem chorągwi husarskiej króla i oboźnym koronnym; 1653–54 uczestnikiem kampanii żwanieckiej, 1655 — walk z siłami kozacko-rosyjskimi pod Ochmatowem; od 1655 kasztelanem kijowskim.

### **Potop szwedzki**

W czasie potopu szwedzkiego ([wojna północna 1655–60](#)) wierny królowi Janowi II Kazimierzowi; kierował obroną Krakowa (X 1655) oraz walczył ze Szwedami i księciem siedmiogrodzkim Jerzym II Rakoczym w wielu operacjach (Gołęb, Warka, Kłocko, Kcynia, Warszawa, Czarny Ostrów, Magierów); mistrz tzw. wojny szarpanej ze Szwedami, współdziałał z oddziałami szlachty powiatowej i masami chłopskimi. Zawiedziony w swych oczekiwaniach na buławę polną (1657), miał wypowiedzieć słowa: „Jam nie z soli, ani z roli, ale z tego, co mnie boli, wyrosłem”; na ośłodę tej porażki bohater wojny ze Szwedami otrzymał urząd wojewody ruskiego (1657) oraz „generała lejtnanta zastępcy wodza wojsk Jego Królewskiej Mości”. W 1658–59 walczył w Danii na czele polskiego korpusu jazdy, wsławiając się przeprawą na wyspę Als oraz zdobyciem Koldyngi.

### **Wojna z Rosją, powstanie kozackie**

W 1660 skierowany na pomoc Litwie w wojnie z Rosją, wraz z wojskami litewskimi rozbił siły rosyjskie pod Połonką (25 VI 1660) oraz stoczył nierozstrzygniętą bitwę nad rzeką Basią. Na sejmach 1661–62 związany ze stronnictwem dworskim w walce o przeprowadzenie elekcji vivente rege. W okresie konfederacji wojska koronnego 1661–63 stracił swój autorytet w wojsku i wśród szlachty wskutek

ściślych kontaktów z dworem; nie odbudował go w następnych kampaniach: zadnieprzańskiej na przełomie 1663 i 1664 oraz na Prawobrzeżnej Ukrainie, gdzie tłumił nowe powstanie kozackie 1664; od 1664 wojewoda kijowski. W walce dworu przeciwko J. Lubomirskiemu poparł stronnictwo królewskie, za co otrzymał (I 1665) upragnioną buławę polną koronną. Zmarł 16 II 1665 w Sokołówce koło Lwowa.

### **Symbol męstwa, wierności, cnót**

Czarnecki uchodził za wzór żołnierza i symbol męstwa, wierności i cnót obywatelskich Rzeczypospolitej; z prostego towarzysza chorągiewnego awansował na senatora i wodza; awans zawdzięczał głównie rzeczywistym zasługom wojennym, choć pomogła mu także protekcja króla. Został uwieczniony w polskim hymnie państwowym.